

Lukiseulonnasta lukitukeen Jyväskylän kristillisessä opistossa

**Sari Paananen
Toukokuu 2008**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Tekijä(t) PAANANEN, Sari	Julkaisun laji Kehittämishanke	
	Sivumäärä 32	Julkaisun kieli suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____ saakka	
Työn nimi LUKISEULONNASTA LUKITUKEEN JYVÄSKYLÄN KRISTILLISESSÄ OPISTOSSA, toukokuu 2008		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu; ammatillinen erityisopettajakoulutus		
Työn ohjaaja HIRVONEN, Maija		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Kehittämishankkeen tavoitteena oli luoda Jyväskylän kristilliselle opistolle toimiva suunnitelma lukikuntoutuksen järjestämisestä. Työn tavoitteena oli myös nostaa esille tietoa erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden tuen tarpeesta, ja jakaa tietoa lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksista opiston henkilökunnalle sekä opiskelijoille.</p> <p>Kehittämishankkeen taustaksi käytettiin kyselyä, joka suunnattiin opiston opettajille. Kyselyssä kartoitettiin lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksien määrää ja opiskelijoiden tuen tarvetta. Kysely osoitti, että jokaisessa peruskokoisessa ryhmässä (noin 20 opiskelijaa) on jopa 3-4 opiskelijaa, jotka tarvitsevat jonkinasteista tukea lukemisen ja kirjoittamisen alueella. Tulosten mukaan opettajat toivovat erilaisia tukimahdollisuuksia opiskelijoilleen, koska heidän oma asiantuntemuksensa ja aikaresurssit eivät ole riittäviä.</p> <p>Työn tuloksena on tehty selkeä suunnitelma lukikuntoutuksen järjestämiselle. Suunnitelman mukaan lukuvuoden alkuvaiheessa opiskelijoille jaetaan tietoa lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksista, ja tehdään kaikille ryhmille lukiseulonta. Tämän jälkeen tuen tarpeessa oleville opiskelijoille tarjotaan mahdollisuutta osallistua yksilötesteihin sekä lukiryhmään, jonka toiminta aloitetaan syksyllä 2008. Lukiryhmän suunnittelun taustalla käytettiin Turun kristillisen opiston Lukituki-keskuksen LUKKI-kansion materiaalia. Lukiryhmä kokoontuu viikoittain, ja ryhmän tavoitteena on tukea opiskelijan taitoja lukemisessa ja kirjoittamisessa, ja näin ollen helpottaa hänen opiskeluansa. Tämän lisäksi opiskelijoille tarjotaan mahdollisuutta käyttää pedanet – verkkoympäristöön laadittua lukikansiota, josta löytyy tietoa lukivaikeuksista, erilaisia testejä sekä harjoitustehtäviä. Verkkoympäristössä on mahdollisuus myös vertaistuen saamiseen keskustelupalstan avulla.</p> <p>Kehittämishankkeen tuloksena syntyneestä lukikuntoutus-mallista kerätään säännöllisesti palautetta opiskelijoilta sekä ryhmien ohjaajilta, ja toimintaa kehitetään sen mukaisesti. Tuen tarpeessa olevien opiskelijoiden toiveet ja tarpeet antavat suuntaviivat lopulliselle suunnitelmalle. Lukikuntoutus on osa Jyväskylän kristillisen opiston erityisopetuksen suunnitelmaa.</p>		
Avainsanat (asiasanat) erilainen oppija, oppimisvaikeus, lukivaikeus, lukiseulonta		
Muut tiedot		

Author(s) PAANANEN, Sari	Type of Publication Development project report	
	Pages 32	Language Finnish
	Confidential ☐ Until _____	
Title Reading and writing sifting to reading and writing support in the Jyväskylä christian institute		
Degree Programme Vocational Teacher Education College, special needs teacher education		
Tutor(s) HIRVONEN, Maija		
Assigned by		
<p>Abstract</p> <p>Development project's purpose was to create well-designed plan of organising reading and writing rehabilitation to the Jyväskylä christian institute. Project's goal was also to bring up knowledge of special support needy students' support requirement, and to share knowledge of reading and writing difficulties to the institute's workers and students.</p> <p>Background of development project was used a questioning, which was pointed to the teachers of institute. Quantitative of reading and writing difficulties and students' support need were scanned in the questioning. The questioning showed that in every basic size group (about 20 students) are even 3-4 students, who need some kind of support in the area of reading and writing. According to the results the teachers wish all kinds of support possibilities to their students, because their own expert knowledge and time resources are not enough.</p> <p>As the result of project has been done an easy plan to arrange reading and writing rehabilitation. According to the plan, at beginning of school year, knowledge of reading and writing difficulties will be shared to the students, and reading and writing sifting will be carried out to all the groups. After this a possibility to join in individual tests and a reading and writing group, whose work will start in autumn 2008, will be offered to support needy students. In the background of the reading and writing group planning was used material of the Turku christian institute's Reading and writing support-central's 'LUKKI'-folder. The reading and writing group gets together weekly, and group's aim is to support student's reading and writing skills, and therefore to help his studies. In addition to this a possibility to use reading and writing folder prepared to pedanet-network environment, from which are found knowledge of reading and writing difficulties, all kinds of tests and also exercises, is offered to the students. In network environment is also possibility to get peer support through chat site.</p> <p>The result of development project's caused reading and writing rehabilitation-model is collected feedback regularly from students and tutors of groups, and process is advanced in line with that. Wishes and needs from support needy students gives guidelines to the final design. Reading and writing rehabilitation is the part of special needs education in the Jyväskylä christian institute.</p>		
Keywords Different learner, learning disorder, reading and writing difficulty, reading and writing sifting		
Miscellaneous		

Sisällys

1 JOHDANTO	5
2 MITÄ LUKIVAIKEUDET OVAT?	6
2.1. Määritelmiä ja syitä	6
2.2. Lukivaikeuden erilaisia ilmenemismuotoja	9
3 KEHITTÄMISHANKKEEN TAUSTAA	11
3.1. Jyväskylän kristillinen opisto	11
3.2. Erityisen tuen järjestäminen opistolla	11
3.3. Lukivaikeuksien esiintyminen opistolla	13
4 KEHITTÄMISHANKKEEN TAVOITTEET	15
5 KEHITTÄMISHANKKEEN KULKU	16
5.1. Informaatiota lukivaikeuksista	16
5.2. Lukiseulonnat ja lukiryhmän markkinointi	17
5.2.1. Lukiseulonnat opintojen alussa kaikille opiskelijoille	17
5.2.2. Lukiryhmästä tiedottaminen	18
5.3. Lukiryhmän toiminta ja aikataulu	18
5.3.1. Aikataulu ja tavoitteet	18
5.3.2. Lukiryhmän toiminnan periaatteet	19
5.3.3. Lukiryhmän sisällöt ja harjoitukset	19

5.4.	Pedanet - verkkomateriaalia lukiryhmän ja muiden opiskelijoiden tueksi	23
5.4.1.	Informaatiota	24
5.4.2.	Itseopiskelutehtäviä	25
5.4.3.	Keskustelupalsta	26
6.	PALAUTE- JA ARVIOINTITIEDON KERÄÄMINEN	27
7.	POHDINTA	28
	LÄHTEET	30
	LIITTEET	32

1. JOHDANTO

Lukemisen ja kirjoittamisen vaikeudet nuoruus- ja aikuisiällä ovat tutkimusten mukaan varsin yleisiä. Olisi erittäin tärkeää, että oppilaitoksilla olisi riittävästi asiantuntemusta ja resursseja tähän alueeseen, sillä usein lievistäkin pulmista voi ajan myötä kasvaa suuria, jos tukea ei ole saatavilla. Tämän olen myös omassa työssäni aikuiskouluttajana huomannut, ja kokenut usein riittämättömyyttä näiden pulmien edessä. Työpaikallani Jyväskylän kristillisessä opistossa on järjestetty jo usean vuoden ajan lukiseulontoja opiskelijoille opintojen alkuvaiheessa. Prosessi seulonnan jälkeen on kuitenkin jäänyt kesken, koska lukitukea ei ole ollut antaa sitä tarvitseville riittävästi. Kehittämishankkeeni tavoitteena on suunnitella koko tämä prosessi, ja organisoida lukitukea niille, jotka sitä seulonnan jälkeen tarvitsevat.

Tässä työssäni luon aluksi tiivistetyn katsauksen siihen, mitä lukivaikeuksilla tarkoitetaan. Pyrin määrittelemään asian hyvin lyhyesti ja lähinnä aikuisten ja nuorten näkökulmasta, koska he ovat kehittämishankkeeni kohderyhmä. Työni taustaksi tein työpaikallani opettajille kyselyn, jolla selvitin lukivaikeuksien määrää ja tuen tarvetta sekä toivomuksia, millaista tukea opettajien mielestä opiskelijat tarvitsevat.

Kehittämishankkeeni yhtenä osana olen suunnitellut opistolle *lukitukiryhmän*, jonka tarkoituksena on kokoontua syksystä 2008 alkaen kerran viikossa. Lukiryhmä on osa opiston valinnaisainetarjotinta. Ryhmässä opiskellaan yhdessä erilaisia asioita, joilla lukemisen ja kirjoittamisen taitoja voidaan kehittää.

Taustamateriaalina suunnittelussa olen käyttänyt LUKKI-kansion aineistoa (Avaimia luki-lukkoihin 2004. Turun kristillinen opisto.) Kehittämishankkeeni toisena osana suunnittelin opiston käytössä olevalle pedanet – verkkoalustalle oman *lukikansion*, josta löytyy monenlaista tietoa ja harjoituksia lukitaitoihin liittyen. Sain Tarja Heikkiseltä luvan käyttää hänen teoksessaan *”Mikä tässä sanassa on vialla?”* (2006) olevia lukiharjoituksia hyväkseni tässä verkkomateriaalin tekemisessä. Samoin Mirja Halonen antoi luvan hyödyntää hänen teoksensa *”Oppimisen lukoista oppimisen avaimiin”* – harjoituskirjan (2002) tehtäviä.

2. MITÄ LUKIVAIKEUDET OVAT?

2.1. Määritelmiä ja syitä

Lukivaikeuksien määritelmät ovat muuttuneet aikojen kuluessa. Aiemmin on puhuttu mm. lukihäiriöstä ja sanasokeudesta. Moni oppija on saatettu aikoinaan ehkä leimata hyvin laiskaksi tai tyhmäksi johtuen näistä pulmista. Lukivaikeudella voi olla hyvin yksilöllisiä ilmenemismuotoja, joten tämän vuoksi sen yksiselitteinen määrittely on aika vaikeaa.

Yli puolet lukivaikeuksista johtuu perintötekijöistä eli geeneistä. Tutkimukset ovat osoittaneet, että yhdeksän kromosomialuetta eli geenipaikkaa sisältää geenejä, jotka vaikuttavat lukivaikeuden ilmenemiseen. Koska geenipaikkoja on useita, lukivaikeus voi siis ilmetä eri tavoin samankin perheen piirissä. Muita taustatekijöitä lukivaikeuksille voivat olla ihmisen kehityshistoriaan vaikuttavat syyt (raskausajan ongelmat, syntymävauriot) ja ympäristötekijät (varhaisvuodet, kasvuympäristön virikkeettömyys). (Erilaisen oppijan käsikirja 2007, 25-26.)

Kliinisesti lukivaikeutta määritellään DSM III-R – tautiluokituksen mukaisesti seuraavalla tavalla:

1. Lukemisen erityisvaikeus

- testillä mitattu lukusuoritus on huomattavasti heikompi, kuin mitä henkilön älyllinen kapasiteetti odottaa.
- häiriö vaikeuttaa merkittävästi lukemista vaativia akateemisia suorituksia ja jokapäiväisen elämän toimintoja.
- häiriö ei johdu aistivammasta tai neurologisesta häiriöstä.

2. Kirjoittamisen erityisvaikeus

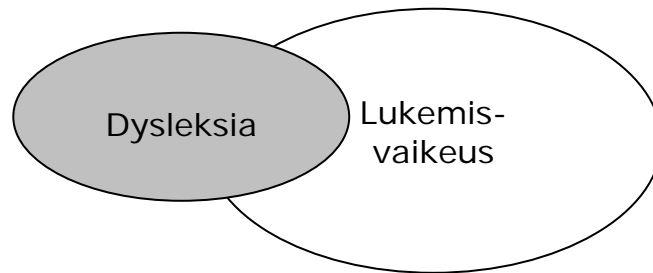
- kriteerit samat kuin edellä kohdassa 1. ja 3. Kohdassa 2. vaikeus häiritsee merkittävästi kirjallisen tekstin muodostamista vaativia akateemisia suorituksia tai jokapäiväisen elämän toimintoja. (Ahvenainen, O & Holopainen, E. 2005, 71-72.)

”Kansainvälisen tautiluokituksen (ICD-10) mukaan lukemisen erityisvaikeus on erillinen, merkittävä lukutaidon kehittymisen puute, joka ei selity yksinomaan älykkyydestä, näön epätarkkuudesta tai riittämättömästä kouluopetuksesta. Luetun ymmärtäminen, luettujen sanojen tunnistaminen, suullinen lukutaito ja lukemista edellyttävien tehtävien suorittaminen voivat kaikki olla puutteellisia. Lukemisen erityisvaikeutta edeltävät usein puheen ja kielen kehityksen erityisvaikeudet. Kouluiässä mukana on usein tunne-elämän ja käyttäytymisen häiriöitä.” (Holopainen 2007.)

Dysleksia on Ahvenaisen ja Holopaisen (2005, 72) mukaan yläkäsite lukivaikeuksille. Dysleksia voidaan määritellä kehitykselliseksi kielelliseksi häiriöksi, jolle on tunnusomaista läpi elämän jatkuva vaikeus fonologisen tiedon prosessoinnissa eli kielen äännerakenteiden käsittelemisessä mielessä (sanojen kirjain-äänne-vastaavuuden ymmärtäminen). (Ahvenainen & Holopainen 2005,

72). Dysleksia voidaan myös määritellä lukemisvaikeudeksi, joka yleensä ilmenee lukemisen oppimisen hitautena ja virheellisenä lukemisena. Dysleksia ei Takalan (2006, 67) mukaan kuitenkaan selitä lukemaan oppimisen kaikenlaista problematiikkaa. Sen suhdetta muihin lukemisen vaikeuksiin voidaan kuvata seuraavalla tavalla:

Kuvio 1. Lukemisvaikeuksien ja dysleksian suhde.

Lukemisvaikeus ei välttämättä tarkoita dysleksiaa, joka diagnosoidaan aina erikseen. Lukemisen vaikeudet voidaan ryhmitellä Takalan (2006, 67) mukaan seuraavalla tavalla:

- 1) *Dysleksia*: Sanan tunnistaminen heikkoa, vaikka luetun ymmärtäminen sujuisi hyvin. Vaikeuksia voi olla äännetietoisuudessa (esimerkiksi äänne-kirjainvastaavuus, työmuistin heikkous). Lukeminen on hidasta.
- 2) *Hyperleksia*: Teknistä lukutaitoa on, mutta lukija ei ymmärrä lukemaansa. Hän ei muista tai ymmärrä asian ydintä, ja kuulun ymmärtäminen voi olla vaikeaa. Hänen on myös vaikeaa yhdistellä lukemaansa tietoa.
- 3) *Yleisesti heikot lukijat*: Sanantunnistamisessa ja luetun ymmärtämisessä on puutteita. (Takala 2006, 67.)

2.2. Lukivaikeuden erilaisia ilmenemismuotoja

Lukivaikeus voi ilmetä hyvin monella eri tavalla. Se voi näkyä lukemisen, kirjoittamisen tai luetun ymmärtämisen puolella – vain yhdellä alueella tai useammalla. Lukeminen voi olla todella hidasta, mutta kirjoittaminen sujuu hyvin tai päinvastoin kirjoittaminen voi olla työlästä ja virheellistä, mutta lukeminen on sujuvaa.

Tavallisimpia lukivaikeuden ilmenemismuotoja ovat seuraavat:

- kaksoiskonsonantit ovat vaikeita
- kirjaimet vaihtavat paikkaa tai niitä puuttuu
- b ja d, b ja p, t ja d, k ja g, i ja e tai nk ja ng voivat mennä sekaisin
- pitkän ja lyhyen vokaalinen erottaminen on vaikeaa: a tai aa
- lukiessa ja kirjoittaessa sanan loppu tai lyhyt sana voi jäädä pois
- ääneenlukeminen on vastenmielistä
- lukeminen on hidasta
- kirjaimet tai rivit saattavat "hyppiä" paperilla
- vaikeus ehtiä lukea TV:n tekstejä
- numerot vaihtavat paikkaa, esim. 59 tai 95
- yhteen- ja vähennyslaskuissa lukujen oikea järjestys saattaa vaihtua
- kertotaulu ja matematiikan kaavat eivät automatisoidu, silti osaa laskea
- käsiala vaikeasti luettavaa
- pitkien sanojen ymmärtäminen tai ääntäminen hankalaa
- jotkut sanat ääntyvät toistuvasti väärin
- nimien muistaminen vaikeaa
- lauseiden muistaminen ja toistaminen vaikeaa
- puhe voi olla epäselvää
- itse luetun tekstin ymmärtäminen vaikeaa, mutta toisen lukemana ymmärrettävää

- vaikeaa lukea yksinkertaistakin tekstiä, jos odotetaan nopeaa vastausta
- oikea ja vasen, itä ja länsi sotkeutuvat
- suunnissa ja kartan käytössä vaikeuksia
- vaikeuksia kuukausien luettelussa
- riimien ja sanaväännösten hahmottaminen vaikeaa
- nopea väsyminen, päänsärkyä tai silmien särkyä lukiessa
- keskittyminen häiriintyy helposti
- hitaus/hätäisyys

(Erilaisen oppijan käsikirja 2007, 18-19.)

Opettajan on hyvä olla tietoinen enemmänkin näistä ilmenemismuodoista kuin edellä olleista kliinisistä määritelmistä. Oppilaitoksissa olisi hyvä olla selkeä suunnitelma siitä, mitä sitten lukivaikeuden tunnistamisen jälkeen tehdään, koska yksittäisellä opettajalla ei välttämättä ole tähän asiaan riittävästi ammattitaitoa ajasta puhumattakaan. Ahvenaisen & Holopaisen (2005, 72) mukaan erityisopetuksen kannalta kliiniset määritelmät eivät ole kovin käyttökelpoisia – tärkeintä olisi, että määrittelyn perusteella löytyisivät erityisen tuen tarpeessa olevat oppijat. Erityisopettajan näkökulmasta lukivaikeutta voisi määritellä pedagogisesta näkökulmasta. Määrittely lähtee siis liikkeelle lukemisen ja kirjoittamisen oppimistavoitteiden kautta – jos oppija ei ole oppinut tavanomaisen opetuksen kautta lukemaan ja kirjoittamaan normaalissa ajassa, hänellä on lukivaikeuksia. (Ahvenainen & Holopainen 2005, 72.)

3. KEHITTÄMISHANKKEEN TAUSTAA

3.1. Jyväskylän kristillinen opisto

Jyväskylän kristillinen opisto on kansanopisto, jossa opiskelee vuosittain noin 400 opiskelijaa eri puolilta Suomea. Opistolla voi suorittaa seuraavia tutkintoja:

- koulunkäyntiavustaja (ammatti- ja erikoisammattitutkinto)
- lastenohjaajan ammatillinen perustutkinto
- koululaisten aamu- ja iltapäiväohjaajan ammattitutkinto
- lasten ja nuorten erityisohjaajan ammattitutkinto
- perhepäivähoitajan ammattitutkinto
- suntion ammattitutkinto

Opistolla voi opiskella myös yleissivistävässä koulutuksessa kasvatus- ja opetusalaan sekä mediaa ja ilmaisua. Kasvunpaikan linjalla voi parantaa peruskoulun todistusta (10. luokka). Opistolla järjestetään myös runsaasti maahanmuuttajien koulutusta sekä lyhytkursseja (harrastuskurssit ja ammatilliset täydennyskoulutukset).

3.2. Erityisen tuen järjestäminen opistolla

Jyväskylän kristillisessä opistossa toimii *opiskelijahuoltoryhmä*, joka suunnittelee ja järjestee opiskelijoiden erityistä tukea tarvitsevia asioita. Ryhmään kuuluvat apulaisrehtori, opinto-ohjaaja, terveydenhoitaja ja asuntolaohjaaja. Opiskelijahuoltoryhmä kokoontuu joka perjantai, ja tarpeen vaatiessa myös muinkin aikoina. Ryhmän ohjaajat voivat tarpeen vaatiessa ohjata omia opiskelijoitaan saamaan opiskelijahuoltoryhmän tukea ja apua.

Tarvittaessa ryhmän ohjaaja voi myös olla mukana opiskelijaa koskevassa palaverissa, mikäli näin yhdessä sovitaan.

Opistolla toimii tällä hetkellä *kaksi koulunkäyntiavustajaa*, jotka pääsääntöisesti työskentelevät kasvun paikan linjan ja maahanmuuttajien kanssa. Opistolla opiskelevat koulunkäyntiavustajat toimivat myös edellä mainittujen ryhmien tukena työssä oppimis- ja näyttöjaksoilla. He toimivat myös torstaisin järjestettävässä läksytyössä mukana. *Läksytuki* on pääasiassa suunnattu kasvun paikan linjalaisille ja maahanmuuttajille. Siellä he saavat apua ja tukea esimerkiksi suomenkielen ja matematiikan tehtävien tekemisessä sekä kokeisiin valmistautumisessa. Opiston kaksi avustajaa toimivat läksytyössä myös mukana.

Opistolla on *erityisopetuksen suunnitelma*, jossa kerrotaan yleistä tietoa opiston erityisen tuen järjestämisestä. Suunnitelmaa on tarkoitus kehittää syksyä 2008 varten, ja siihen tullaan tarkemmin kirjaamaan käytännön toimenpiteitä ja vastuualueita erityisopetuksen järjestämisessä. Esimerkiksi HOJKS-prosessiin liittyviä asioita tullaan tarkentamaan. Olen tehnyt sitä varten alustavaa suunnitelmaa, johon olen kirjannut HOJKS-prosessin kulkua, aikataulua lukuvuoden aikana sekä vastuualueita. Toivottavasti tämä selkeyttää eri toimijoiden roolia ja tuo tätä kautta entistä paremmin tuen järjestämisen mahdolliseksi sitä tarvitseville.

Erityisen tuen tarve opiston opiskelijoilla on omien kokemuksieni valossa näyttänyt kasvavan viimeisten vuosien aikana. Yhä enenevässä määrin psyykkiseen jaksamiseen liittyvät kysymykset ovat nousseet esille. Kehitysvammaisia opiskelijoita opistolla ei tällä hetkellä ole. Fyysisiä toimintarajoitteita on yksittäisiä vuosittain.

Erilaisia oppimisen vaikeuksia sen sijaan on ollut nähtävissä jonkin verran.

3.3. Lukivaikeuksien esiintyminen opistolla

Tein maaliskuussa 2008 opistolla kyselyn opettajille lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksien määrästä ja tuen tarpeesta (liite 1.). Kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksien määrää ja tuen tarvetta opistolla. Kysely toimitettiin 16 opettajalle, joista 11 toimitti vastauksensa määräaikaan mennessä. Kyselyyn vastasi ammatillisen koulutuksen, vapaan sivistystyön ja maahanmuuttajakoulutuksen opettajia.

Kyselyn alussa selvitin, minkä verran ryhmissä yleensä on opiskelijoita, joilla on erilaisia vaikeuksia lukemisessa ja kirjoittamisessa. Vastaukset vaihtelivat yhden ja jopa kymmenen opiskelijan välillä (ryhmien kokokin vaihtelee noin 10 – 30 opiskelijaan). Keskimäärin kuitenkin voisi arvioida, että jokaisessa peruskokoisessa ryhmässä (noin 20 opiskelijaa) olisi 3-4 opiskelijaa, jotka tarvitsevat tukea lukemisen ja kirjoittamisen alueella. Tässä yhteydessä on syytä muistaa ryhmien erilaisuus – erityisesti maahanmuuttajien kohdalla voi olla hyvin vaikeaa arvioida, johtuvatko pulmat normaalista suomen kielen oppimisen vaikeudesta, vai varsinaisesta lukivaikeudesta.

Kyselyssä selvitin, *miten lukemisen ja kirjoittamisen vaikeudet ilmenevät* opiston opiskelijoilla. Vastauksia tuli seuraavista alueista:

- kirjallisten tehtävien tuottamisen ongelmat
- käsitteiden ja yleensä luetun ymmärtämisen vaikeudet
- lukemisen hitaus ja keskittymisvaikeudet
- kirjainten puuttuminen sanoissa

- motoriset ongelmat kirjoittamisessa
- rivillä pysyminen luettaessa
- vieraiden kielten sanojen vaikeus

Eli kaikki nämä ovat hyvin tyypillisiä pulmia lukemisessa ja kirjoittamisessa, ja näyttäisi siltä, että opettajat kyllä pystyvät hyvin näitä havaitsemaan. Kyseessä voi olla myös muita oppimisen vaikeuksia.

Selvitin myös, *ovatko opettajat voineet itse tukea opiskelijoitaan* näissä edellä mainituissa pulmissa, antoi hyvin selkeän vastauksen. Lähes jokainen opettaja oli sitä mieltä, ettei ole voinut riittävästi tukea johtuen ammattitaidon puutteesta sekä vähäisistä ohjausresursseista. Pari opettajaa mainitsi hyvin varovaisesti, että yritystä tukemiseen on ollut jonkin verran.

Kun selvitin kysymystä, *millaista tukea opiskelija* mielestäsi näissä asioissa tarvitsee, sain erittäin hyviä vastauksia ja ideoita:

- yksilöllinen ohjaus ja tuki (mahdollinen avustajan tarve)
- kirjallisiin tehtäviin korvaavia suoritustapoja enemmän (esim. keskustelut)
- monimuotoisuutta osaamisen osoittamisessa
- itsetuntemusta ja itsetuntoa lisääviä tehtäviä
- kirjallisiin tehtäviin erityisesti ohjausta ja kannustusta
- tehtävien ohjeistukset mahdollisimman selkokielisiä
- ohjausta omien opiskelutapojen löytämiseen
- tietoa oppimisvaikeuksista opiskelijoille, jotta kynnys tuen hakemiseen olisi pienempi

Lopuksi kysyin, *millaista tukea toivottaisiin opiston järjestävän opiskelijoille*. Monissa vastauksissa tuli esille ryhmämuotoisen lukikuntoutuksen tarve eli konkreettista apua ja ohjausta

lukiseulonnan jälkeen tarvitaan selkeästi. Myös ryhmän ohjaajilla voisi olla enemmän ohjausresurssia ja tietoa oppimisvaikeuksista yleensäkin – eli tietoa ja koulutusta tarvittaisiin opetushenkilöstölle tältä alueelta.

Loppuyhteenvetona voi todeta, että tietoa ja tukea lukiasioissa tarvitaan opistolla paljon, ja suunnittelemani lukiryhmä ja muu tiedonvälitys vastaavat nyt selkeästi käytännöstä nousevaa tarvetta.

4. KEHITTÄMISHANKKEEN TAVOITTEET

Kehittämishankkeeni päätavoite on luoda Jyväskylän kristilliselle opistolle pysyvä ja toimiva käytäntö lukikuntoutukseen lukiseulontojen jälkeen. Lukiryhmä aloittaa toimintansa syksyllä 2008, ja tavoitteena on sen jatkuvuus tulevinakin lukuvuosina.

Sivutavoitteina ovat erityistä tukea tarvitsevia opiskelijoita koskevan tiedon jakaminen sekä opetushenkilöstölle että opiskelijoille. Myös tiedon ja tuen jakaminen pedanet-verkkoympäristön kautta kaikille opiskelijoillemme on tärkeä tavoite kehittämishankkeessani (lukisivut). Tarkoituksena on myös järkevöittää lukiasioihin liittyvää tukea opistolla toimivan läksytuen avulla.

Tavoitteena on myös tämän hankkeeni kautta, että keskustelua erityistä tukea tarvitsevistä opiskelijoista käytäisiin enemmän opetushenkilöstön ja hallinnon keskuudessa, ja heidät näin ollen muistettaisiin paremmin huomioida päätöksiä tehtäessä.

5. KEHITTÄMISHANKKEEN KULKU

5.1. Informaatiota lukivaikeuksista

Opintojen alkuvaiheessa olisi tärkeää kertoa opiskelijoille erilaisista oppimisen pulmista. Tavoitteena on madaltaa kynnystä tuoda esille omia ongelmiaan esimerkiksi lukemisessa ja kirjoittamisessa. Esimerkiksi aikuisopiskelijalla voi olla aluksi hyvin vaikea myöntää, että hänellä on jonkinasteisia vaikeuksia lukemisessa tai kirjoittamisessa. Hänellä voi olla syvään istutettu negatiivinen käsitys itsestään oppijana, mikä on kehittynyt jo kouluaikoina. Opiskelija saattaa ajatella olevansa tyhmä tai huonomuistinen. Tämänkaltaisia kokemuksia olen kohdannut opettajaurani aikana hyvin paljon. Eli on lähdettävä liikkeelle itsetunnon kehittämisestä ja tiedon jakamisesta. Asianmukainen tieto lukivaikeuksista voi helpottaa opiskeluun orientoitumisessa.

Tietoa lukivaikeuksista on tarkoitus jakaa opiskelijoille esitteiden (esim. lukineuvola, erilaiset oppijat ry.) ja ryhmän ohjaajien kautta. Lukiryhmän ohjaaja voi tarvittaessa tulla kertomaan asioista myös suoraan ryhmille, mikäli ryhmän ohjaaja haluaa. Lukiasioista voidaan järjestää myös tarvittaessa tietoisuuskäytännön tai luento opiskelijoille.

Ryhmän ohjaajille on järjestetty vuoden 2007 alussa pienimuotoinen koulutus oppimisen vaikeuksista (Henkilökohtaistetut opinpolut – projektin puitteissa). Mikäli tarve vaatii, tämänkaltaista koulutusta voidaan jatkaa tarpeiden ja toiveiden sekä resurssien mukaisesti.

5.2. Lukiseulonnat ja lukiryhmän markkinointi

5.2.1. Lukiseulonnat opintojen alussa kaikille opiskelijoille

Jyväskylän kristillisellä opistolla on käytetty jo useiden vuosien ajan Turun kristillisen opiston Lukituki-keskuksen laatimaa lukiseulontaa (Halonen Mirja 2004). Tehtävät ovat ryhmätestaukseen suunniteltuja kartoitustehtäviä nuorille ja aikuisille. Tämä seulontatesti on osoittautunut toimivaksi ja nopeaksi menetelmäksi meidän opiskelijoille. Testissä on *luetun ymmärtämistehtävä, sanelu ja oma kirjallinen tuottaminen*. Tehtävät vievät aikaa noin kaksi oppituntia, ja vastaukset ovat myös helppo ja nopea tarkastaa. Pistemäärien perusteella voi nähdä, millä alueella opiskelijalla on mahdollisesti tuen tarvetta. Mitään tiukkaa normitaulukkoa ei ole olemassa, vaan kuntoutukseen voidaan ohjata tilanteen mukaan. Esimerkiksi sanelussa voi tulla paljon pelkästään virheitä yhdyssanoissa, mikä voi täysin johtua riittämättömistä tiedoista ja harjoittelun puutteesta.

Lukiseulonta toteutetaan jatkossakin kaikille aloittaville ryhmille, ja ryhmän ohjaaja tarkastaa ne annetun ohjeen mukaisesti. Tämän jälkeen katsotaan, minkä verran tuen tarvetta kussakin ryhmässä ilmenee. Ryhmän ohjaaja voi ohjata yksittäisen opiskelijan lukiryhmään, tai konsultoida lukiryhmän vetäjää seulontojen tuloksista. Tarpeen vaatiessa voimme tehdä myös yksittäisille opiskelijoille *Niilo Mäki Instituutin laatiman yksilöllisen lukitestin*, johon saamme koulutusta keväällä 2008. Tämä helpottaisi suunnitelman tekemistä opiskelijalle, että tiedettäisiin tarkemmin mihin asioihin hän erityisesti tarvitsee tukea ja harjoitusta.

5.2.2. Lukiryhmästä tiedottaminen

Lukiryhmästä tiedotetaan ryhmän ohjaajien kautta opiskelijoille esimerkiksi mukaansa tempaavan esitteen avulla. Toiminnasta voidaan myös järjestää infotilaisuus lukukauden alussa kaikille kiinnostuneille opiskelijoille. Lukiryhmä kuuluu osana valinnaisiin opintoihin, ja sitä mahdollisuutta pyritään tarjoamaan kaikille opiston opiskelijoille.

5.3. Lukiryhmän toiminta ja aikataulu

5.3.1. Aikataulu ja tavoitteet

Lukiryhmä kuuluu opiston valinnaisainetarjottimelle syksystä 2008 alkaen. Osallistuminen on siihen täysin vapaaehtoista. Ryhmän ohjaaja voi tarvittaessa suositella opiskelijalle osallistumista kyseisen ryhmän toimintaan.

Lukiryhmä kokoontuu joka viikon (lukuun ottamatta loma-aikoja) keskiviikkona 14.30 – 16.00. Ryhmä kokoontuu kerrallaan 1,5 h, ja sen jäsenet saavat myös ns. kotitehtäviä tehtäväkseen. Pedanet – verkkoympäristön LUKI-sivut palvelevat opiskelijaa myös muina aikoina. Siitä tarkemmin tuonnempana.

Lukiryhmän tavoitteena on tukea opiskelijan taitoja lukemisessa ja kirjoittamisessa, ja näin ollen helpottaa hänen opiskeluansa. Ryhmässä korostuu sosiaalinen vuorovaikutus, ja vertaistuella onkin todettu olevan positiivinen vaikutus opiskelijan itsetuntoon. Koska ryhmässä keskustelujen aiheena voi usein olla opiskelijoiden oma henkilökohtainen elämä, noudatetaan ryhmässä ehdotonta vaitiolovelvollisuutta. Jokaisen on voitava luottaa, etteivät keskustelut leviä ryhmästä muualle.

5.3.2. Lukiryhmän toiminnan periaatteet

Lukiryhmän toiminnan ja sisällön suunnittelun pohjalla on ollut Turun kristillisen opiston LUKKI-kansio (Turun kristillisen opiston säätiö 2004). LUKKI-hanke toteutettiin vuosina 2002-2005 (Raha-automaattiyhdistys), ja sen tavoitteena on ollut lisätä lukitietoutta. Lukikuntoutus tapahtuu noin 10 henkilön ryhmissä, ja näihin ryhmiin voivat osallistua nuoret ja aikuiset, jotka kokevat tarvitsevansa lukikuntoutusta. LUKKI-kansiota voi käyttää itsenäisesti tai sitä voi antaa myös asiakkaille itseopiskelumateriaaliksi. Ohjaukseen on myös järjestetty erillistä koulutusta.

LUKKI-kansion lisäksi käytössäni lukiryhmän suunnittelussa on ollut Tarja Heikkisen teos "Mikä tässä sanassa on vialla?" (2006) sekä Mirja Halosen teos "Oppimisen lukoista oppimisen avaimiin (2002). Molemmat ovat käytännönläheisiä harjoituskirjoja, jotka ovat suunniteltu nuorille ja aikuisille.

5.3.3. Lukiryhmän sisällöt ja harjoitukset

Lukiryhmän sisällöt ja harjoitukset muotoutuvat sen mukaisesti, millainen opiskelijajoukko siinä aloittaa. Jokaiselle opiskelijalle mietitään myös yksilöllisesti erilaisia tehtäviä itsenäistä työskentelyä varten. Lukiryhmän alustava runko noudattelee LUKKI-kansion (2004) sisältöä.

Aihe	Tavoite
<p><i>I Sinuksi lukivaikeuden kanssa</i></p>	<p>Tämän osion keskeisenä tavoitteena on, että opiskelijalle annettaisiin tilaisuus pysähtyä miettimään omia lukivaikeuteen liittyviä kokemuksiaan ja tuntemuksiaan. Tärkeää tässä alkuvaiheessa on myös päästä vertaamaan kokemuksiaan toisten opiskelijoiden kanssa. Näin ollen osallistujat saavat vertaistukea ja he esimerkiksi voisivat tukea toinen toisiaan erilaisissa tilanteissa, joiden sujumista oma lukemisen tai kirjoittamisen pulma on voinut aikaisemmin vaikeuttaa.</p> <p>Tässä osiossa keskustellaan paljon ja tehdään myös erilaisia tehtäviä, jotka auttavat pohtimaan omaa lukivaikeutta. Tämä osa-alue sisältää myös tehtäviä, joiden avulla voidaan tukea ja harjoitella sosiaalisia taitoja, itseilmaisua ja elämänhallintaa.</p>
<p><i>II Löydän itseni</i></p>	<p>Tämän osion tehtävien tarkoituksena on antaa taustatietoa lukivaikeudesta. Tähän sisältyy harjoituskokonaisuus, jonka avulla opiskelija saa tarkempaa tietoa omista pulmistaan lukemisen tai kirjoittamisen alueella. Näin</p>

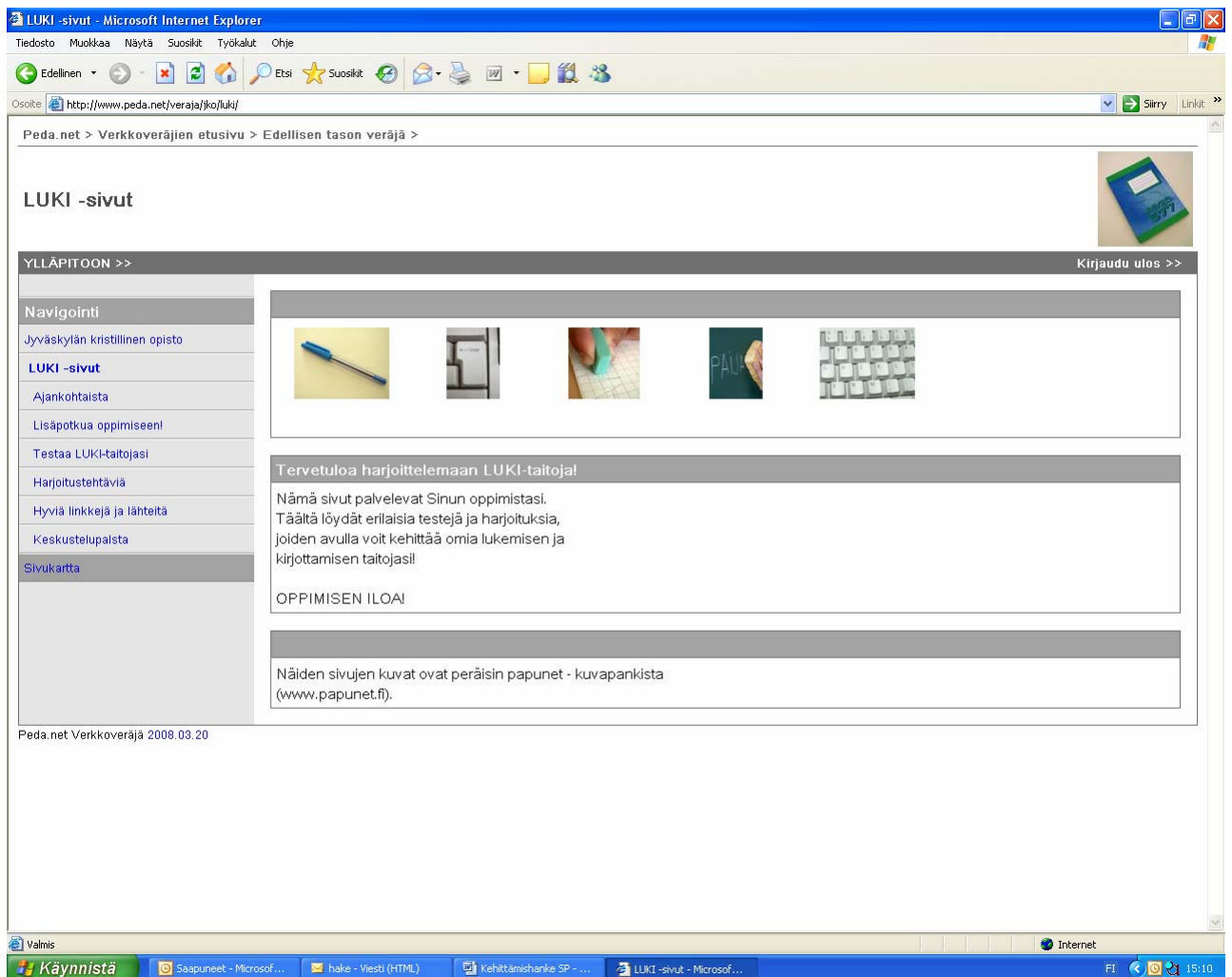
	<p>hänelle hahmottuu selkeämpi kuva omasta lukivaikkeudestaan ja sen asteesta.</p> <p>Lukikuntoutuksessa on tärkeää, että opiskelija saisi toimivan luku- ja kirjoitustaidon ensisijaisesti sellaisissa opintosuorituksissa tai työelämään liittyvissä tehtävissä, jotka ovat hänelle välttämättömiä.</p>
<i>III Olen oma itseni</i>	<p>Tässä osa-alueessa harjoitellaan erilaisia vuorovaikutukseen liittyviä tehtäviä, jotka on suunniteltu esiintymis- ja ilmaisutaitoon. Harjoitusten tavoitteena on antaa opiskelijalle enemmän ymmärrystä vuorovaikutuksen laajempaan merkitykseen yksilönä olemisen kannalta. Hyvä itsetunto on tärkeä kulmakivi, ja vaikuttaa siihen, miten ilmaisemme itseämme tai minkälaisen kuvan itsestämme annamme. Harjoitukset vahvistavat yksilöllistä ilmaisutapaa ja persoonallisuutta.</p>
<i>IV Annan aivoille töitä</i>	<p>Tämän osion tarkoituksena on auttaa ymmärtämään, kuinka tärkeää kokonaisvaltainen kehon käyttö on oppimisen ja toiminnan sujuvuuden kannalta. Kun ihmisen aistit ovat tasapainoisesti käytössä, muikin tekeminen onnistuu silloin paremmin.</p>

	<p>Tässä osakokonaisuudessa käytetään Brain Gym – aivojumppamenetelmää. Se on Educational Kinesiology Foundationin rekisteröimä tavaramerkki. Menetelmässä toteutetaan erilaisia liikeharjoituksia, jotka auttavat ottamaan kaikki aistit, kehon ja aivojen eri osat kokonaisvaltaisesti käyttöön.</p>
<p><i>V Opin paremmin</i></p>	<p>Tässä osiossa opetellaan oppimaan paremmin ja tehokkaammin. Harjoituskokonaisuuksiin kuuluu osia, joilla opiskelija voi oppia tuntemaan oman oppimistyylinsä, ja tässä harjoitellaan myös kuulemisen (auditiivinen hahmottaminen) ja näkemisen (visuaalinen hahmottaminen) hahmottamista. Tässä osassa harjoitellaan myös muistia.</p>

Lukki-kansion edellä mainittuja jaksoja käsitellään limittäin, ei yllä olevassa järjestyksessä. Jaksojen käsittelyjärjestys ja harjoitusten määrä voivat vaihdella ryhmän kokoonpanosta johtuen.

5.4. Pedanet - verkkomateriaalia lukiryhmän ja muiden opiskelijoiden tueksi

Olen laatinut opiston käyttämään pedanet – verkkoympäristöön lukitukea tarvitseville opiskelijoille omat LUKI – sivut. Sivuilta löytyy ajankohtaisia asioita lukiteemaan liittyen (uutiset, ilmoitukset), tietoa ja harjoitustehtäviä sekä keskustelupalsta vertaistukea tarvitseville.

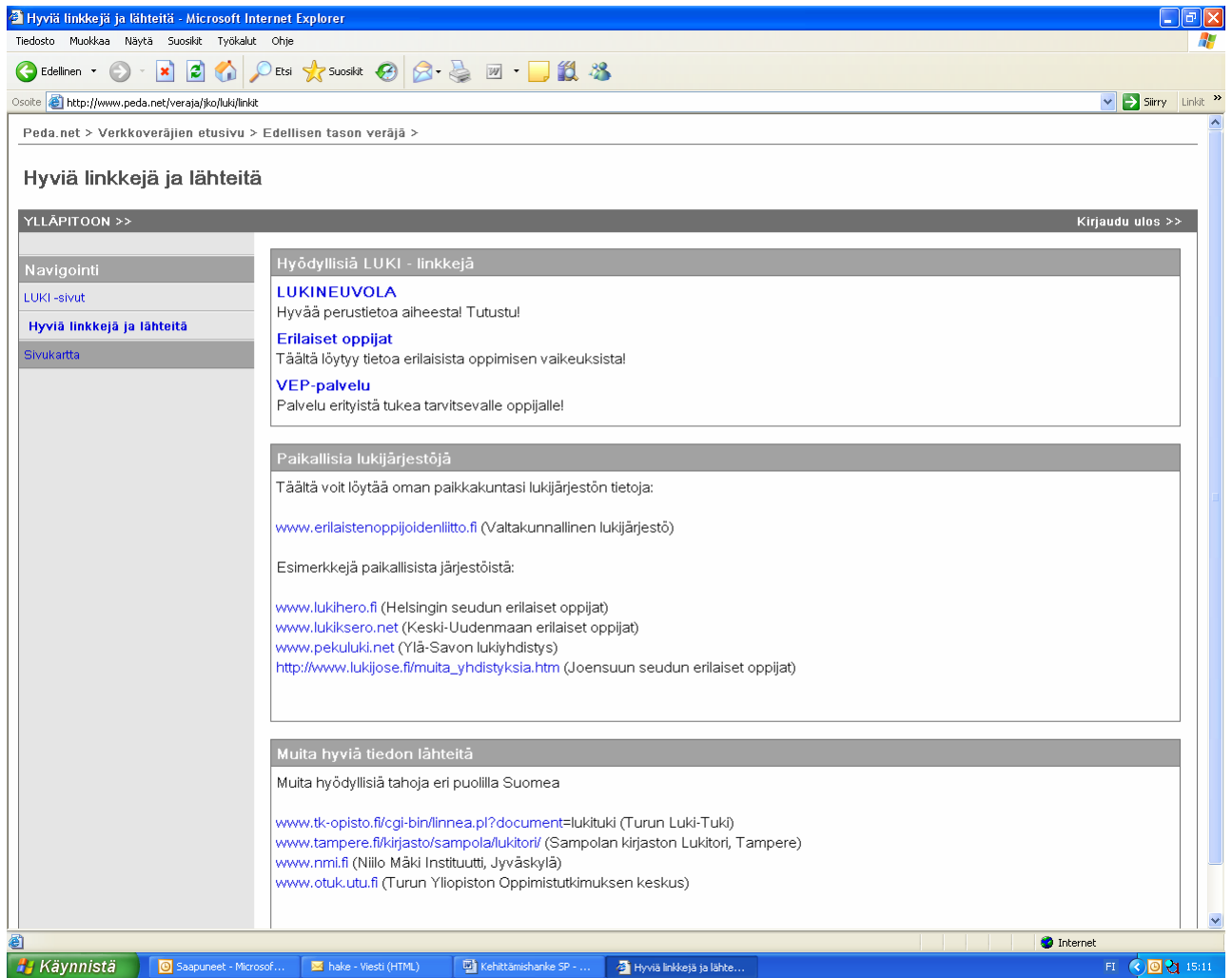

Kuvio 1. Lukisivujen etusivu

5.4.1. Informaatiota

Luki-sivuilta opiskelija löytää hyödyllisiä tietoja ja linkkejä lukitaitojen kehittämiseen liittyen. Siellä voi käydä tekemässä esim. testejä, joiden avulla voi tarkastella omaa lukitaitoansa.

Kuvio 2. Lukisivujen linkki- ja lähdesivut.

5.4.2. Itseopiskelutehtäviä

Lukisivuilta opiskelija voi käydä tekemässä erilaisia harjoitustehtäviä, jotka liittyvät kirjoittamiseen, hahmottamiseen sekä lukemiseen. Sivulla on myös joitakin yleisiä harjoitusohjelmia (esimerkiksi Lukiluukas/Opetushallitus, Supisuomea/YLE, OpettajaTV).

The screenshot shows a Microsoft Internet Explorer browser window. The title bar reads 'Harjoitustehtäviä - Microsoft Internet Explorer'. The address bar contains the URL 'http://www.peda.net/veraja/luji/harjoituksia'. The page content is titled 'Harjoitustehtäviä' and includes a navigation menu on the left with links like 'LUKI -sivut', 'Harjoitustehtäviä', 'Kirjoitusharjoituksia', 'Hahmotusharjoituksia', 'Lukemisharjoituksia', 'Yleiset harjoitusohjelmat', and 'Sivukartta'. The main content area has two sections: 'Harjoituksia' with text about finding exercises and 'Lähteet' with references to Sari Paananen and T. Heikkinen. A keyboard image is visible on the right. The browser's taskbar at the bottom shows several open applications and the system clock at 15:12.

Kuvio 3. Lukisivujen harjoitustehtäviä.

Lukisivuilla on myös erilaisia tehtäviä, joita voi tehdä sähköisesti ja lähettää vastaukset lukiryhmän ohjaajalle tai oman ryhmän ohjaajalle. Tässä yksi esimerkki ns. lomaketehtävästä, jossa täytyy laittaa kirjaimet uudelleen järjestykseen. Tuloksen voi myös itse tarkistaa.

Tehtävä 1.

[<< Etusivu](#)

Kirjaimet järjestykseen!

1. assik
2. karevi
3. jatui
4. kukurk
5. talan
6. silie
7. ravasa
8. iirih
9. töy
10. uluat

Tarkista

Oikein: 0/10

Yrityksiä: 0

[<< Etusivu](#)

Kuvio 4. Esimerkki itseopiskelutehtävästä

5.4.3. Keskustelupalsta

Keskustelupalstan tarkoituksena on saada aikaan vertaistukea myös LUKI-ryhmän ulkopuolella, vapaa-aikana. LUKI-ryhmään osallistuvat opiskelijat ovat eri ryhmistä, joten heillä ei välttämättä ole muuten kontaktia toisiinsa ryhmänsä ulkopuolella. Keskustelupalstalla he voivat jakaa ilojaan ja murheitaan opiskeluun liittyen muinakin aikoina. Keskustelupalsta on lukittu, joten sinne eivät ulkopuoliset

pääse seuraamaan keskusteluja. Yhteisesti sovittaessa LUKI-ryhmän vetäjä voi seurata ja ylläpitää keskustelua.

6. PALAUTE- JA ARVIOINTITIEDON KERÄÄMINEN

Lukiryhmän toiminnasta kerätään palautetta sekä opiskelijoilta että ryhmän ohjaajilta palautekyselyn avulla lukukausittain. Myös välipalautetta voidaan kerätä vapaamuotoisemmin erityisesti lukiryhmän opiskelijoilta, jotta toimintaa saadaan suunnattua juuri oikeisiin opiskelijoita eniten palveleviin asioihin. Ryhmän ohjaajien palaute on tärkeää sen vuoksi, että näemme miten lukiryhmän toiminta helpottaa ja tukee muuta toimintaa – jääkö ryhmän ohjaajalla näin enemmän aikaa muihin asioihin, kun lukiasioissa tukea on saatavilla tämän ryhmän kautta.

Pedanet – tukimateriaalista kerätään myös palautetta ja arvioidaan sivujen toimivuutta sekä opettajien että materiaalia käyttävien opiskelijoiden kautta. Sivuilla voisi olla oma palautesivu, johon opiskelijat ja opettajat voisivat laittaa arviointia sivujen toimivuudesta sekä kehittämisideoita jatkoa varten.

7. POHDINTA

Lukivaikeudet on asia, jota lähes jokainen opettaja joutuu työssään käsittelemään. Oman opettajaurani aikana olen kohdannut lukivaikeuksia hyvin eri-ikäisillä oppijoilla (7 – 55-vuotiailla). Noin 10 vuotta sitten kävin Turun kristillisen opiston järjestämän kurssin *”Oppimaan toisin kansanopistossa”* (Mirja Halonen), jolla käsiteltiin erityisesti lukemiseen ja kirjoittamiseen liittyviä vaikeuksia. Koulutuksen lopputehtävänä oli laatia omaan oppilaitokseen suunnitelma lukituen organisoimisesta. Tämän suunnitelman tuloksena Jyväskylän kristillisellä opistolla alettiin tehdä ryhmämuotoisia lukiseulontoja, ja yksittäisille opiskelijoille varattiin mahdollisuus lukiohjaukseen yksilöllisesti. Tämä systeemi ei kuitenkaan toiminut resurssien puutteen vuoksi montakaan vuotta, koska yksilöohjaukseen meni paljon tunteja. Viime aikoina käytössämme on ollut vain ryhmämuotoinen lukiseulonta, joka on tehty kaikille aloittaville opiskelijoille. Muuta tukea ei ole ollut moneen vuoteen saatavissa. Näin ollen ajattelin, että tämä asia pitäisi saada kuntoon, ja tämän kehittämishankkeen myötä toivonkin pysyvämpää ja toimivampaa käytäntöä opiskelijoiden tueksi, koska erilaiset oppimisen vaikeudet eivät suinkaan ole vähentyneet viime vuosina – päinvastoin.

Opetan itse koulunkäyntiavustajan ammattitutkintoon johtavassa koulutuksessa. Tarkoituksena olisi hyödyntää omia opiskelijoitani tässä suunnittelemassani lukikuntoutuksessa. He voisivat tarvittaessa antaa yksilöohjausta sitä tarvitseville, ja olla välillä mukana myös lukiryhmän toiminnassa avustajina. Opistolla toimii tällä hetkellä kahden koulunkäyntiavustajamme vetämä läksytuki joka torstaisin, mikä on suunnattu kasvun paikan linjan (10.luokka) ja maahanmuuttajakoulutuksen opiskelijoille. Avustajaopiskelijat ovat olleet läksytuessa myös avustamassa näitä edellä mainittuja

opiskelijoita. Näin ollen näitä kahta ryhmää (lukiryhmä ja läksytuki) täytyisi yhdessä miettiä, ja järjestää avustajia niihin tarpeen ja osallistujamäärän mukaisesti.

Opiston Pedanet – sivujen lukimateriaalia olisi tarkoitus päivittää säännöllisesti – tämä voisi olla lukiryhmän ohjaajan tehtävä. Harjoitustehtäviä voi muokata eteenpäin, ja niitä voi lisätä sinne tarpeen mukaan. Lukiryhmän ohjaajalle olisi hyvä varata resurssia lukiryhmän ohjauksen lisäksi myös muuhun toimintaan. Hän voisi olla säännöllisesti käytettävissä ohjaukseen erityisesti lukukauden alkuvaiheessa, ja näin ollen ryhmän ohjaajien resurssia vapautuisi muihin tehtäviin enemmän. Tuntimäärä voisi olla esim. 20-30 h syyslukukaudella.

Toivon, että lukiryhmä lähtisi toimimaan syksyllä 2008 sopivalla opiskelijamäärällä (noin 10-12), ja käytäntö muodostuisi pysyväksi. Pedanet – sivujen materiaalista toivon olevan hyötyä mahdollisimman monelle opiskelijalla sekä ryhmän ohjaajalle. Ensimmäinen kokeiluvuosi näyttää, mitkä asiat toimivat ja mihin tarvitaan muutoksia. Tämän vuoksi palautteen säännöllinen kerääminen on tärkeää. Tästä on hyvä lähteä liikkeelle – suunnittelutyö oli ainakin hyvin antoisaa ja opettavaista minulle!

Lähteet

Ahvenainen, O. & Holopainen, E. 2005. Lukemis- ja kirjoittamisvaikeudet. Teoreettista taustaa ja opetuksen perusteita. Kirjapaino oma Oy: Jyväskylä.

Aro, T. , Siiskonen, T. & Ahonen, T. (toim.) 2007. Ymmärsinkö oikein? Kielelliset vaikeudet nuoruusiässä.

Erilaisen oppijan käsikirja 2007. Luvusta lakeihin, kuntoutuksesta keinoihin. Erilaisten oppijoiden liitto ry. Lukineuvola-hanke. Gummerus: Jyväskylä.

Eriyisen tuen tarpeessa olevan tutkinnon suorittajan ohjaus. 2006. Henkilökohtaiset opinpolut, ESR-hanke. www.aikuisopiskelu.fi

Halonen, M. 2007. Oppimisen lukoista oppimisen avaimiin. Opas aikuisten lukikuntoutukseen. Turun kristillisen opiston säätiö. Lukitukikeskus. Turku: Kopio Niini Finland Oy.

Halonen, M. 2005. Testitehtäviä oppimisvaikeuksien kartoittamiseen. Turun kristillisen opiston säätiö, Lukitukikeskus.

Halonen, M. 2007. Harjoituskirja aikuisten luki-opetukseen. Turun kristillisen opiston säätiö. Lukitukikeskus.

Heikkinen, T. 2006. Mikä tässä sanassa on vialla? Luku- ja kirjoitustaidon ohjaaminen ammatillisessa erityisopetuksessa. Opetushallitus. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.

Lukki-kansio. 2004. Avaimia luki-lukkoihin. Turun kristillisen opiston säätiö, Lukitukikeskus.

Sanat selviksi ja teksti tutuksi 2. Sankareita, onko heitä?
Lukiharjoituskirja nuorille ja aikuisille. Turun kristillisen opiston säätiö, Lukitukikeskus.

Takala, M. 2006. Mitä on dysleksia? Teoksessa Lukivaikeudesta lukitaitoon (toim. Takala, M. & Kontu, E.). Yliopistopaino: Helsinki.

Hyödyllisiä linkkejä:

http://www.lukineuvola.fi/tietopankki/mitaonlukivaikeus_html

(lukineuvolan palvelusivut)

<http://www.kiipula.fi/akk/index.phtml?osasto=64> (tietoa aikuisten oppimisvaikeuksista)

<http://www.jyu.fi/tdk/kastdk/eped/artikkelit/tiinatileus.pdf> (pro gradu tutkimus: Lukivaikeus toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa 2005)

<http://www.tk-opisto.fi/cgi-bin/linnea.pl?document=lukituki> (LUKI-tukikeskuksen sivut, aikuisten oppimisvaikeudet)

**KYSELY LUKIVAIKEUKSIEN MÄÄRÄSTÄ
JA TUEN TARPEESTA OPISTOLLA**

Tämän kyselyn tarkoituksena on kartoittaa lukemisen ja kirjoittamisen vaikeuksien määrää ja tuen tarvetta opistolla. Tavoitteena on kehittää tukimahdollisuuksia lukiseulonnan jälkeen. Kehittämishanke kuuluu osana erityisopettajakoulutukseeni.

1. Onko ryhmässäsi ollut viime vuosina opiskelijoita, joilla on vaikeuksia lukemisessa tai kirjoittamisessa? Rastita oikea vaihtoehto:

_____ Kyllä; arvioi montako/ryhmässä _____

_____ Ei yhtään

2. Kuvaile, millaisia nämä lukivaikeudet ovat opiskelijoillasi olleet:

Oletko itse voinut opettajana tukea riittävästi näitä opiskelijoita?

---

3. Minkälaista tukea opiskelija, jolla on lukivaikeus, mielestäsi tarvitsee?

---

4. Minkälaista tukea toivoisit opiston järjestävän?

Palauta vastauksesi lokerooni viimeistään 7.3.2008!

KIITOS VASTAUKSESTASI ☺

Terveisin Sari Paananen